

III. Ders:

Felsefe, Filozof, Falsafa, Felasife, İslam Felsefesi, İslami Felsefe, Müslüman Felsefesi, Din Felsefesi, Kelam, Arap Felsefesi terimlerinin birbirleriyle karşılaştırılarak anlatılması:

Felsefe (Philosophia) : Bilgelik Sevgisi. Bilgelik: Beşeri ve İlahi olan şeylerin, bütün olup bitenlerin esasını bilmektir. Bunu da, ancak Tanrılar elde bulundurabilirler. İnsanlar ise, bu tür bir bilgiyi sadece sevebilirler.

Filozof: Felsefe ile uğraşanlara filozof denmiştir. ‘Filozof’ kelimesini ise ilkin Pythagoras ve Pythagorasçıların kullandıkları bilinir. Gerçekte, insanlar, bilgeliğe ulaşmasalar da, bilgeliği sevebilirler. (Sokrates bu uğurda bir ömür harcamıştır.) Felsefe, tıpkı bilim gibi, bir insan faaliyetidir. Bu nedenle, mucizelerle açıklanamaz ve mucizevi olarak da, ilkin Atik yarımadasında görünmemiştir. Akli bir değere yönelen, eleştirici, ancak öte yandan evren hakkında genel, birlik ve tutarlılığı olan bir dünya görüşüne erişmek isteyen, sentezci bir insan faaliyeti olan felsefenin varlığına M.Ö. 700-550’ lerde Hint’te rastlıyoruz. Ama, Hint felsefesine sistem ve düzen fikri, ancak Yunan felsefesiyle temas ettikten sonra gelmiştir. Sokrates öncesi Yunan felsefesinin yeni, orijinal ve düşünce tarihinde devrim teşkil eden bir yanı vardır. O da akılsallık, doğallık ve pozitifliktir. Akılsaldır; çünkü evreni büyük ölçüde doğal kavramlarla tasvir eder. Doğaldır; çünkü verilmiş olandan kalkarak her şeyi (Tanrısal olanı da) doğal olanla açıklar ve değerlendirir.

Falsafa: Hellen-Hellenistik dönem felsefe eserlerinin İslam kültürüne kazandırılmış yanıdır. Çağdaş araştırmacıları bir kısmı, İslam Felsefesinin konusunu ‘Falsafa’ya indirmek istemektedirler.

Felasife: Farabi, İbn Sina, İbn Rüşd gibi, İslam’da Yunan tarzında felsefe geleneğini devam ettiren, Arapça yazmış Müslüman filozoflardır.

İslam Felsefesi: İslam topraklarında, İslam medeniyetinde yapılan felsefedir. Bu terimle, kaynaklarını Hint, İran ve Yunan medeniyetlerinden almış, bazı hallerde İslam dininin esaslarıyla te’lif edilmiş, bazı hallerde onlara aykırı düşmüş, çoğu zaman Arapça yazılmış, çoğunluğu Müslüman olan, Hristiyan, Yahudi...vb. gibi çeşitli dinlere mensup düşünürlerin İslam ülkelerinde yapmış oldukları her türlü felsefi faaliyetler kastedilmektedir. İslam felsefesine, felsefi eserlerin büyük ve önemli bir kısmının Arap diliyle yazılmış olduğu göz önünde tutularak Arap Felsefesi de denilmeye çalışılmıştır. Öte yandan, felsefeyi, İslam dininin fikir yapısında hissedilen ihtiyaçları gidermek ve dini çatışmaları halletmek için kullanıp İslam Felsefesine, ‘İslami Felsefe’ (‘Müslüman Felsefesi’) demek isteyenler de olmuştur. Oysa o, hem Arap Felsefesinden hem de İslami Felsefeden daha geniştir. Çünkü İslam Felsefesi, İslam medeniyetinde gerçekleştirilmiş olan felsefi faaliyetlerin tümüdür.

İslami Felsefe veya Müslüman Felsefesi: İslam dini yani Kur’an-ı Kerim üzerinde yapılan felsefedir.

Din Felsefesi: Dinin felsefi açıdan ele alınması; din hakkında eleştirel olarak düşünme ve tartışmadır. Başka deyişle, dinin temel dogmaları hakkında rasyonel, objektif, kapsamlı ve tutarlı bir tarzda düşünmek ve konuşmaktır.

Kelam: Özü itibarıyla felsefi bir düşünce akımıdır. İslam'ın bünyesinden çıkmış, İslam dininin getirmiş olduğu ilkeleri, düşünce unsurlarını anlamaya, açıklamaya ve savunmaya yönelmiş bir düşünce faaliyetidir. (Kelam hareketinde Ehl-i Sünnet, Şia, Havaric, Murcia ve Mu'tezile olmak üzere beş kol vardır.)

Arap Felsefesi: İslam Felsefesine, felsefi eserlerin büyük ve önemli bir kısmının Arap diliyle yazılmış olduğunu göz önünde tutarak, 'Arap felsefes' adını vermek isteyenler de olmuştur. Eğer 'İslam Felsefesi' terimi yerine 'Arap Felsefesi' terimi kullanılırsa, bu terim yalnız dar olmakla kalmaz; aldatıcı da olur. Dar olur; çünkü bu felsefenin önemli bir kısmı Arap diliyle yazılmış olmakla beraber Arami, Süryani, İbrani, Farsça ve Türkçe yazılmış felsefi eserler de vardır. Aldatıcı olur; çünkü bugün 'Arap' terimi artık belirli bir siyasi ve milli içerik kazanmıştır. Oysa, İslam Felsefesi, yalnız belli bir dili, dini, milliyeti gayesi olan Arapların felsefesi değildir. O felsefe, Türk, Fars, Afgan, Hintli, Pakistanlı, Yahudi gibi Arap olmayan kavimlerin de yapmış oldukları bir felsefedir.